

Boekbespreking

Dr. Isolde van Roekel – Kolkhuis Tanke is hoofdredacteur van O&O, eigenaar van onderzoeks- en adviesbureau Kolkhuis Tanke/duurzaam leren in organisaties en docent aan de Universiteit Utrecht, E-mail: i.van.roekel@kolkhuis-tanke.nl

Auteur: Mariël Rondeel (red.)
Uitgever: Kessels & Smit Publishers
ISBN: 9789491552007
Pagina's: 264
Prijs: € 39,95

Het Ontwerpboek

Leertrajecten ontwerpen voor vakmanschap en vernieuwing

De laatste decennia wordt leren steeds meer gezien als een proces waarbij de lerende zelf actief kennis verwerft, vaak 'buiten het cursuslokaal', op allerlei manieren op de werkplek zelf. Toch is er volgens de redacteurs van 'het Ontwerpboek' niet zoveel geschreven over hoe je vakbekwaam te werk kunt gaan als ontwerper van leertrajecten, om dergelijke leerprocessen optimaal te ondersteunen. Het boek beoogt daarom een bijdrage te leveren aan de versterking van het ontwerpersvak.

De ontwerper van een leertraject moet zich vooraf in ieder geval van drie zaken bewust zijn:

- Wat is mijn visie op leren en welke *leerprincipes* stel ik centraal?
- Welke *ontwerpprincipes* of uitgangspunten gebruik ik bij het ontwerpen van het leertraject?
- Hoe ga ik het ontwerpen van het traject concreet *aanpakken* en met wie?

Ontwerpers van leertrajecten hebben vaak hun persoonlijke voorkeuren voor bepaalde leer- en ontwerpprincipes en aanpakken. Volgens de auteurs is het van belang dat zij zich hiervan bewust zijn en zich elke keer weer de vraag stellen wat bij het gegeven vraagstuk, de organisatiecontext, de doelgroep en het gewenste resultaat, de meest passende principes en aanpakken zullen zijn.

Ontwerppraktijken ter inspiratie

In het boek worden twaalf ontwerppraktijken beschreven door ervaren ontwerpers van leertrajecten. Daarin worden hun keuzes belicht, bijvoorbeeld rondom de vraag: hoe globaal of gedetailleerd ontwerp ik het traject vooraf? Of: wie betrek ik in het ontwerpproces en hoe doe ik dat dan? En in situaties

waarin er niet zozeer een leertraject, maar vooral een leerrijke werksituatie ontworpen moet worden: hoe doe je dat?

De ontwerppraktijken die beschreven worden zijn afkomstig uit verschillende organisaties, zoals een ministerie, een verzekeringsmaatschappij, de onderwijssector, de belastingdienst en Prorail. In elke ontwerppraktijk wordt nadrukkelijk stilgestaan bij de door de ontwerpers gemaakte keuzes voor leer- en ontwerpprincipes en hun aanpak, en wat daarvan te leren is. Door de uitgebreide en praktijkgerichte beschrijvingen is het ontwerpboek een bron van inspiratie voor ontwerpers van leertrajecten. Verfrissend is bijvoorbeeld de beschrijving van het leertraject 'Magische leiderschapsreis' voor een financiële dienstverleningsorganisatie, dat 'speels' ontworpen is. In een traject voor managers kwam hier de nadruk te liggen op het daadwerkelijk ervaren en beleven van situaties die spanning in de praktijk oproepen. Diverse creatieve vormen en middelen werden ingezet, zoals de iPod bij het vastleggen van reflecties, het maken van een 'Zomermagazine' (JII) vol reflectieverhalen en het versturen van leeropdrachten aan deelnemers via SMS. Het ontwerpprincipe 'Speels denken doe je niet, jeervaart het' kreeg zo concreet vorm in het traject.

Bovendien worden in het boek de grenzen van het HRD-terrein overgestoken, via interviews met mensen die zich op een ander gebied met ontwerpen bezighouden. Bijvoorbeeld ontwerpers in de grafische en industriële sector, in de architectuur en in de reclame. De hieruit te leren lessen kan de lezer zelf beoordelen op toepasbaarheid voor de eigen praktijk. Verluchtigend zijn ook de afbeeldingen van gebruiksvoorwerpen, waarbij auteurs vertellen waarom zij dit een krachtig ontwerp vinden.

Analyses en reflecties

Onder de noemer 'cross case analyse' worden meerdere malen de hoofdpunten uit de beschreven ontwerppraktijken met elkaar vergeleken. Deze analyses hadden wel een stapje verder mogen gaan, door er nog diepgaander op te reflecteren aan de hand van onderliggende theorieën en literatuur uit het HRD-vakgebied.

Afsluitend vat Joseph Kessels de belangrijkste punten rondom het vakmanschap van de ontwerper van leertrajecten nog eens kernachtig samen. Hij maakt zichtbaar dat, ondanks alle variëteit en persoonlijke voorkeuren in aanpakken, er wel degelijk een patroon van 'vakmanschap' te zien is. Systematisch en relationeel ontwerpen zijn daarin voorwaardelijk, maar het verschil wordt volgens hem vooral gemaakt wanneer de ontwerper onconventionele keuzes durft te maken en echt iets nieuws wil creëren. Het boek biedt HRD-professionals die zich bezighouden met het ontwerpen van leertrajecten hiertoe een mooie bron van inspiratie. ●